

به نام خداوند جان و خرد

بر آستان اشک

مروری بر فرهنگ سوگواری از عاشورا تا صفویه

سهیلا آقائی شوکی

www.ketab.ir

[illegible]

مروری بر فرهنگ سوگواری از عاشورا تا صفویه

• نوبت چاپ: اول بهار ۱۴۰۰

• چاپ و صحافی: شایرک

● شمارگان : ۱۰۰۰

● قیمت: ۵۰۰۰۰ تومان

● شماره شاخه: ۹۷۸-۶۰۰-۴۶۳-۴۹۲-۲

انتشارات شاپرک سرخ

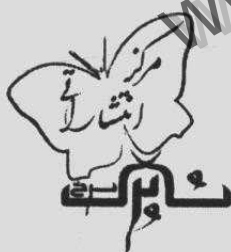
تهران . میدان انقلاب اسلامی . ابتدای خیابان آزادی . کوچه شهید جنتی . پلاک ۲۴ واحد ۱

• 912-214460 •

• 21-66933746

www.shaparac

کلیه حقوق مادی و معنوی اثر متعلق به نویسنده بوده و هرگونه تکثیر و کپی برداری از این کتاب غیر قانونی می‌باشد و بی‌گردد قانونی خواهد داشت

۹	دیباچه:
۱۱	جلوه‌های عزاداری در دنیای باستان
۱۲	عزاداری و غمانه‌های ایرانی
۱۶	اسطوره‌ سوگواری‌های سالانه در فرهنگ سامی
۱۸	سوگواری امام حسین (ع) پیش از زمان آل بویه
۳۰	عزاداری و سوگواری امام حسین (ع) از زمان آل بویه تا عصر صفوی
۴۴	ادبیات عاشورایی
۵۶	روضه خوانی و روضه‌الشهدا
۶۵	شاعران مرثیه سرا در عهد صفوی
۸۲	مراسم عزاداری امام حسین (ع) در عصر صفوی
۸۶	منابع مالی عزاداری
۹۲	هزینه‌های مردمی
۹۴	سوگواری امام حسین (ع) در آینه فرهنگ مردم دوران صفویه
۱۰۷	هیئت‌های عزاداری
۱۱۲	تعطیلی کسب و کار
۱۱۲	سخنرانی‌های مذهبی
۱۱۳	روضه خوانی و مرثیه سرایی
۱۱۵	مسئله گو- پا منبری
۱۱۶	نیزه (شبه خوانی، شبه گردانی)
۱۲۰	شمایل گردانی
۱۲۳	نخل برداری
۱۲۵	پرده داری
۱۲۶	علم / پرچم

۱۲۷		کتل بستن
۱۲۸		علامت یا علامات
۱۲۸		سینه زنی و زنجیرزنی
۱۳۰		توغ
۱۳۱		استفاده از آلات موسیقی
۱۳۲		وضع ظاهری عزاداران
۱۳۴		احسان و اطعام
۱۳۶		قربانی کردن شتر
۱۳۸		چاک چاکوها و رنگین نمودن بدن
۱۴۱		سنگ زنی
۱۴۲		قمه زنی
۱۴۵		حضور زنان در عزاداری ها
۱۴۶		سوزاندن پیکره قاتلان امام حسین (ع)
۱۴۸		پیراهن یا غلم امام حسین (ع) در اصفهان
۱۴۹		بیرق حضرت فاطمه (س) در اردبیل
۱۵۰		استفاده از نماد حیوانات
۱۵۱		قالی شویان کاشان
۱۵۴		سوگ خانه ها
۱۵۵		مسجد
۱۵۶		تکیه
۱۶۷		سوگواره های آئینی دیگر
۱۶۸		شام غریبان
۱۶۸		اربعین

دیباچه:

عصر صفوی به عنوان نخستین حکومت ملی دوران جدید و همچنین اولین حکومتی که در ایران به معنای کلامی و فقهی اش، مذهب شیعه را به رسمیت شناخت، یکی از مهمترین و پایدارترین آثار فرهنگی و اجتماعی را برای تمام اعصار بعدی خود داشته است و با عبور از ساختار دولت‌های محلی و محدود، برای نخستین بار مفهوم ایران را به عنوان یک حکومت در دوران پس از اسلام احیا کرد و باز برای نخستین بار بعد از دولت ساسانی، مذهب مشترک را به عنوان یکی از مهمترین محورهای وحدت ملی مطرح نمود.

بی شک یکی از مهمترین نمودهای اجتماعی این نگاه در همه ی جوامع دین مدار ، نگرش و آداب مناسکی است که نشان دهنده دلبستگی مردم به مذهب مشترک و مفهوم اعتقادات آنها است . مناسکی که با یادآوری خاطرات مشترک و یا مهم یک امت و یا ملت، حلقه همبستگی آن ها را (علیرغم همه تفاوت ها و نقاط افتراقی بومی و محلی) محکم تر و انگیزه های جمعی را برای دفاع از هویت، برانگیخته تر می نماید.

با این نگاه ، قطعاً به تلخی ها و مصائبی که بر یک ملت یا امت گذشته باید به صورت ویژه نگریست، زیرا این وقایع می توانند الهام

بخش ضرورت اتحاد برای پیروان یک عقیده بوده و آنها را با خشمی همیشگی آماده مبارزه برای تحقق آرمان های گروهی نماید.

در تطبیق این امر با حرکت تشیع در ایران و جهان، مساله عاشورا به عنوان پر رنگ ترین نقطه ی عطف تاریخی نه تنها برای حرکت شیعی که در ایران به تشکیل دولت ملی تبدیل شد، بلکه برای هر جامعه/ دولت شیعی (مانند دولت آل بویه و حکومت های زیدی شمال آفریقا) دارای اهمیت مضاعف بود.

در این مجال مروری داریم بر سوگ یادهای آئینی کهن ایران که با عنایت به نهادینگی تشیع در متن جامعه صفوی و به دنبال آن پیدایی شیعه فقهاتی، بستری مناسب برای این مضمون با تکامل آیین های شیعی در حیات سیاسی - اجتماعی و فرهنگی آل روزگار، مهیا گردید و با محوریت شکل گیری این دولت، قالبی عمومی تر و حکومتی نیز به خود گرفت و آزادانه به حرکت خویش ادامه داد. سوگواری هایی که از نظر انسان شناسی و اجتماعی، بخشی از نگرش تاریخی یک جامعه به تاریخ و آرمان های آن است و نشانه های مهمی برای شناخت فرهنگ اجتماعی مردم ایران زمین می باشد.